

Als de koffie maar goed is

Als de koffie maar goed is

Over de magie van een laboratoriumleven

Frans W. Saris

Amsterdam University Press

Deze publicatie verschijnt ter gelegenheid van het 75-jarig jubileum van AMOLF.

Afbeelding omslag: Foto's afkomstig uit het archief van AMOLF, met dank aan Louise Roos en Huub Kersten en fotograaf Hans van den Boogaard.

Ontwerp omslag: Rouwhorst & Van Roon

Ontwerp binnenwerk: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 4856 805 5

e-ISBN 978 90 4856 806 2

NUR 402 / 910

© F. W. Saris / Amsterdam University Press B.V., Amsterdam 2024

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

De uitgeverij heeft ernaar gestreefd alle copyrights van in deze uitgave opgenomen illustraties te achterhalen. Aan hen die desondanks menen alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Amsterdam University Press.

Inhoud

Dat 'wij-gevoel'	9
Verslaafd	11
24 februari 1964	12
Werkbespreking	13
Eigen Huis	14
In die tijd hadden we vrijwel geen tegenwind	15
Afstuderen	17
Naar 'Canada'	18
Van het bed gelicht	19
De revolutionaire jaren zestig	20
Stamboom	21
Een nieuw soort röntgenstralen	22
Made in Canada	24
O Canada	25
Science City	26
In een mum	27
Channeling	29
Cedar Island	30
Candu	31
Roger	32
Ons Annus Mirabilis	34
Deep River 20-12-1972	35
Einsteinium	36
Thuis	38
'Als de koffie maar goed is'	40
Koning David	42
Kerngeleerden	43
'Pien Saris'	45
Whaleboat race	47
14 of 184	49
Oppervlakterelaxatie	50
Elk huisje zijn kruisje	53

Dagboek van een fysicus	55
Ben woedend	71
Gewoon gezin	72
Gedachtekracht	73
Kistemaker A-bommaker	74
Teller	75
Met een rijstschotel naar bed	76
Naar college	77
Pluto	78
Eendagsvliegen	79
Schoenmaker, blijf bij je leest	81
Cornell	82
Ithaca	83
Jacob Kistemakerprijs	84
Onvervangbaar	85
Beijing	86
De illusie van de Chinese keizer	87
Sollicitatie	89
Beste Jaap,	91
Glazen tafel	93
Promotiefabriek	94
Overwerk	96
Orde door afstoting	97
Rariteitenkabinet	98
Zit er nog muziek in de natuurkunde?	100
Tsjernobyl	102
Vespers	104
Alleen	106
Naar Indonesië	107
Pampus	109
Simon	111
Artec	113
Yangtze	114
Sciencelease	116
Doorstromen	118

Wat nu?	119
Vijf heren koffie	121
Aan mijn Tafelgenoten	122
Dag AMOLF	124
Woord van dank en verantwoording	126

Dat 'wij-gevoel'

Waarom ging ik zo graag naar mijn werk, waarom bleef ik niet in Canada, waarom ging ik graag terug naar het lab in Amsterdam, waarom ging ik niet naar Philips of de universiteit, waarom wilde ik zo graag Kistemaker opvolgen? 'Als de koffie maar goed is,' was Jaaps understatement.

Inderdaad, iedere dag om half elf hadden wij koffiepauze met alle 170 mannen en vrouwen boven in de kantine, 'met echte koffie, niet uit een automaat', geserveerd door onze eigen Dien, meestal met een versnapering erbij, er was altijd wel iemand of iets te vieren. 'Mag ik even jullie aandacht?' riep ik en stond op als wij het eerste kopje ophadden. Dan feliciteerde ik wie jarig, net afgestudeerd of net gepromoveerd was, ik introduceerde nieuwe medewerkers, nam afscheid van degenen die doorstroomden; die kregen het 'schilderij', zo noemden wij de ingelijste foto van het lab, gevolgd door een hartelijk applaus van iedereen.

Wij waren trots op ons lab en op elkaar, als je iets nodig had hoefde je maar naar een collega te stappen; met onze eigen groepstechnici, eigen werkplaats, elektronicalab, computergroep, administratie en huishoudelijke dienst waren wij in hoge mate *self-sufficient*. Wij waren klein behuisd, we deelden onze kamers met andere medewerkers, bij iedereen kon je ongevraagd binnenstappen en hulp inroepen. Ook mijn deur stond altijd open, iedereen kon zomaar binnenlopen of bellen, zelfs tijdens vergaderingen; de meeste vragen kan je met ja of nee beantwoorden.

Onze uitzonderlijke collegialiteit maakte dat iedereen van hoog tot laag zijn ideeën binnen de kortste keren kon realiseren. Dat zorgde niet alleen voor een enorme productiviteit, maar ook voor een gevoel van vrijheid en voldoening. Door onze goede naam en intensieve samenwerking met universiteiten en industrie in Nederland vonden onze medewerkers gemakkelijk een baan.

Wij organiseerden jaarlijks meerdere internationale conferenties, groot en klein. Onder leiding van Louise Roos was er naast het wetenschappelijk deel ook altijd een speciaal programma dat

onze collegae nog jaren zou heugen. Door de vele buitenlandse gastmedewerkers waren wij een venster voor de Nederlandse fysica met tweerichtingsverkeer.

Van de jongste bediende tot de directeur, van de technicus tot de theoreticus, we kenden elkaar bij naam en toenaam, we leefden met elkaar mee, we wisten wie het goed ging en wie hulp nodig had. Dat zorgde voor opmerkelijke resultaten, zowel technisch als wetenschappelijk, zowel persoonlijk als in de internationale fysica. Het enige probleem was dat wie na enige jaren ons lab verliet en doorstroomde, overal ter wereld dat 'wij-gevoel' verwachtte – maar het lang niet altijd vond.

